

ДИНАМІКА ФОНДОВИХ РИНКІВ ПРОВІДНИХ КРАЇН ЄС ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ СВІТОВОЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

DYNAMICS OF THE STOCK MARKETS OF THE LEADING EU COUNTRIES AND UKRAINE IN THE GLOBAL PANDEMIC COVID-19

УДК 336.762

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.72-8>

Шендерова А.Р.

здобувач

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Якубовський С.О.

д.е.н.,

завідувач кафедри

світового господарства

і міжнародних економічних відносин

Одеський національний університет

імені І.І. Мечникова

Shenderova Anastasiia

Odessa I.I. Mechnikov National University

Yakubovskiy Sergey

Odessa I.I. Mechnikov National University

У статті проаналізовано фондові ринки провідних країн ЄС – Франції, Німеччини, Польщі, а також України. Наведено результат аналізу динаміки індексів представлених фондових ринків, таких як DAX, CAC 40, WIG 20 та PFTS. Визначено основні підприємства, включені у зазначені індекси фондових бірж. Проведено оцінку впливу COVID-19 на основні індекси найбільших ринків Європи і як вони відновилися після цієї економічної кризи. Визначено чинники розвитку українського фондового ринку, необхідність його подальшого реформування та запропоновано рекомендації на основі аналізу розвитку фондових ринків країн-сусідів, зокрема Польщі, яка зберегла свою національну валюту, незважаючи на членство у Європейському Союзі. Україна є стратегічно важливим партнером ЄС. Ураховуючи той факт, що Україна однозначно визначила вектор на євроатлантичну інтеграцію, розвинений фондовий ринок є необхідністю для її ефективної взаємодії з ЄС та зі світовим суспільством загалом.

Ключові слова: фондовий ринок, індекс, біржа, DAX, CAC 40, SSE, WIG20, PFTS, Україна, Європейський Союз.

В статье проанализированы фондовые рынки ведущих стран ЕС – Франции, Германии, Польши, а также Украины. Представлен результат анализа динамики индексов представленных фондовых рынков, таких как DAX, CAC 40, WIG 20 и PFTS. Определены главные компании, включенные в указанные индексы фондовых бирж. Проведена оценка влияния COVID-19 на основные индексы крупнейших рынков Европы и как они возобновились после этого экономического кризиса. Определены факторы развития украинского фондового рынка, необходимость дальнейшего реформирования и предложены рекомендации на основе анализа развития фондовых рынков стран-соседей, в частности Польши, которая сохранила свою национальную валюту, несмотря на членство в Европейском Союзе. Украина является стратегически важным партнером ЕС. Учитывая тот факт, что Украина однозначно определила вектор на евроатлантическую интеграцию, развитый фондовый рынок является необходимостью для эффективного взаимодействия с ЕС и с мировым обществом в целом.

Ключевые слова: фондовый рынок, индекс, биржа, DAX, CAC 40, SSE, WIG20, PFTS, Украина, Европейский Союз.

The article analyzes the stock markets of the leading EU countries – France, Germany, Poland and Ukraine. The article presents the results of the analysis of the dynamics of indexes of represented stock markets, such as DAX in Germany, CAC 40 in France, WIG 20 in Poland and PFTS in Ukraine. The main enterprises included in these indexes of stock exchanges were identified. The impact of Covid-19 on the major indices of Europe's largest markets and, moreover, how they recovered from this economic crisis was assessed. It should be stated that all four countries are quite successful in overcoming the crisis. Among the surveyed countries for the period from 2017 to 2022, the largest growth was recorded in the stock markets of France and Germany, the least – in Poland. Higher growth rates in France and Germany are due to the policy of the European Central Bank, which, like the US Federal Reserve, during the global pandemic significantly increased the money supply, which led to rising stock prices for almost all assets. The trend of all four indexes, in the long run, is growing, even with the global economic crises presence. Ukraine is the youngest country in Europe. Though, it should be stated that the Ukrainian stock market is developing slowly, but surely. The article identifies the factors of development of the Ukrainian stock market, the need for further reform and offers recommendations based on the analysis of stock markets in neighboring countries, including Poland, which has retained its national currency, despite participation in the European Union. Ukraine is a strategically important partner for the European Union. Given the fact that Ukraine has clearly defined the vector for Euro-Atlantic integration, a developed stock market is a necessity for its effective interaction with the European Union and the world community in general. An important positive step in the development of the national stock market was the adoption of the regulatory framework for European Union securities in Ukraine. This is a significant incentive for further development of the stock market of Ukraine and its integration into European financial institutions.

Key words: stock market, index, exchange, DAX, CAC 40, SSE, WIG20, PFTS, Ukraine, European Union.

Постановка проблеми. Для багатьох країн світу фондовий ринок є не лише джерелом залучення фінансових ресурсів, а й індикатором ситуації в економіці та фінансовій системі. Саме тому в країнах Європейського Союзу стану та розвитку фондових ринків приділяється багато уваги, особливо в тих країнах, які належать до держав із ринками, що формуються.

В Україні фондовий ринок, незважаючи на 30-річні реформи, ще знаходиться на початковому етапі розвитку. Саме тому аналіз удалого досвіду держав ЄС, зокрема Польщі, яка також належить до країн із ринками, що формуються, є важливим для підвищення ефективності економічних реформ в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз фондових ринків європейських країн привертає увагу багатьох учених. Зокрема, розвиток та динаміка фондових бірж висвітлювалися такими дослідниками, як С. Якубовський [1], Г. Алексеєвська [6], М. Савченко, К. Луштей, А. Пльонсак [8], Т. Родіонова, А. Кифак [9], П. Дзюба та ін.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз розвитку та динаміки основних європейських фондових ринків, виявлення наслідків світової пандемії на основні показники бірж, а також визначення перспектив розвитку фондового ринку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. За економічним потенціалом провідною країною

Європейського Союзу є Німеччина, у якій основним фінансовим центром є місто Франкфурт-на-Майні. Відповідно, основною біржею Німеччини є Франкфуртська. Ця біржа заснована 1585 р. і була першою разом із Лондонською та Паризькою.

Основним індексом біржі є DAX, у якому зібрано 30 основних компаній Німеччини («блакитних фішок»), серед яких – BASF SE, Deutsche Bank AG, Volkswagen AG VZ, Bayer AG, Porsche Automobil Holding SE та ін. Окрім основної діяльності ринку та розгляду компаній із боку економічних показників, біржа також пропонує розглянути варіанти інвестування у компанії, які орієнтовані на сталий розвиток. Деякі дослідження показують, що компанії, які приділяють велику увагу ESG, мають вищу прибутковість у довгостроковій перспективі [2].

Наступною країною за значимістю та впливом у Європі є Франція, де основною фондовою біржею є Паризька. У 2000 р. Паризька фондова біржа була об'єднана з Амстердамською та Брюссельською біржами, утворивши Euronext, яка сьогодні є другою за величиною біржею у Європі після Лондонської фондової біржі. Щодня на паризькому ринку торгується понад 4,7 млрд євро [3].

Головним індексом даного ринку є CAC 40, у якому лістингуються 40 найбільших за капіталізацією французьких компаній. До цього списку входять такі компанії, як L'Oreal, Carrefour, Danone, Michelin, Renault та багато інших. Також, як на німецькому фондовому ринку, у Парижі особливу увагу приділяють екології, тому в 2021 р. було розроблено індекс CAC 40 ESG.

Польща є країною-сусідкою України, але в економічному та фінансовому плані країна зробила кроки набагато ширші, ніж ми. Порівняти хоча б те, як обидві країни впоралися з коронавірусом. Було відзначено, що Польща найкраще з усіх країн у Європі впоралася з наслідками світової пандемії та вже відновилася і перетнула показники 2019 р. [6].

Варшавська біржа була заснована у 1991 р., але лише у 1998 р. розпочав свою роботу ринок похідних цінних паперів. Біржа є найбільшою у Центральній та Східній Європі. У 2013 р. ця організація посіла друге місце у Європі за кількістю IPO. Велика кількість відомих українських компаній лістингується на Варшавській біржі через територіальну близькість країн та неефективне функціонування українського ринку. У 2011 р. у Польщі розпочався розрахунок та публікацію національного індексу українських компаній WIG Ukraine.

Основним індексом біржі є WIG20, який включає 20 найбільших польських компаній за капіталізацією. Він включає такі відомі компанії, як PKO Bank Polski SA, PKN Orlen, Allegro, LPP, PZU та ін.

Усі три фондові біржі є учасницями ініціативи ООН зі сталого розвитку фондових бірж. Найпершою з трьох представлених підключилася Варшавська у 2013 р., потім – Франкфуртська та Паризька – у 2014 та 2015 рр. відповідно. Дана ініціатива співпрацює з біржами, інвесторами та іншими лідерами ринку капіталу по всьому світу, щоб об'єднати учасників ринку капіталу для виявлення, обговорення та вживання колективних заходів із загальних питань сталого розвитку поряд із ключовими подіями та самітами ООН. Вони ж займаються боротьбою з дискримінацією, збереженням природи та покращенням клімату через додаткові рейтинги компаній щодо їх ESG-політики. Також ця ініціатива займається «зеленими» інвестиціями та інвестиціями в країни з непривабливим бізнес-кліматом [7].

Серед усіх проаналізованих країн Україна є наймолодшою як найменше за здобуттям незалежності країни. Тож не дивно, що ринок цінних паперів України належить саме до тих, що тільки формується та активно розвивається. Ринкова економіка неможлива без активно функціонуючого фондового ринку, тому одним із найважливіших напрямів регулювання розвитку її реального сектору є забезпечення повноцінної діяльності організованого ринку цінних паперів. Глобалізація фінансових ринків, розвиток комп'ютерних та телекомунікаційних технологій посилюють конкурентну боротьбу, унаслідок якої біржі зобов'язані здійснювати масштабні інвестиції у нові технології для того, щоб підвищувати конкурентоспроможність, пропонуючи нові послуги та залучати нові компанії-емітенти, нових членів і велику кількість інвесторів [8].

АТ «Фондова біржа ПФТС» була заснована у 1996 р. і сьогодні є найбільшою біржею на території України. У 2020 р. 99,5% усіх операцій із цінними паперами проводилися лише на двох майданчиках: «Фондові біржі «ПФТС» та ФБ «Перспектива».

Індекс ПФТС із 1997 р. є офіційним індексом України у S&P Emerging Markets. Основними компаніями, включеними до нього, є «Райффайзен банк Аваль», «Мотор Січ», «Укрнафта» та «Укртелеком».

В Україні не так багато компаній, що котируються. Однією з таких компаній є МХП, акції якої у формі глобальних депозитарних розписок із 2019 р. допущено до обігу на території України. Компанія є одним з основних постачальників сільськогосподарської продукції на територію ЄС, що є основною групою товарів для експорту України [1].

Нижче розглянуто динаміку основного індексу Німеччини DAX протягом останніх п'яти років. Можна буде побачити, наскільки сильно постраждав показник від світової пандемії.

Від самого початку графіку (рис. 1) можна спостерігати певне відновлення індексу після еконо-

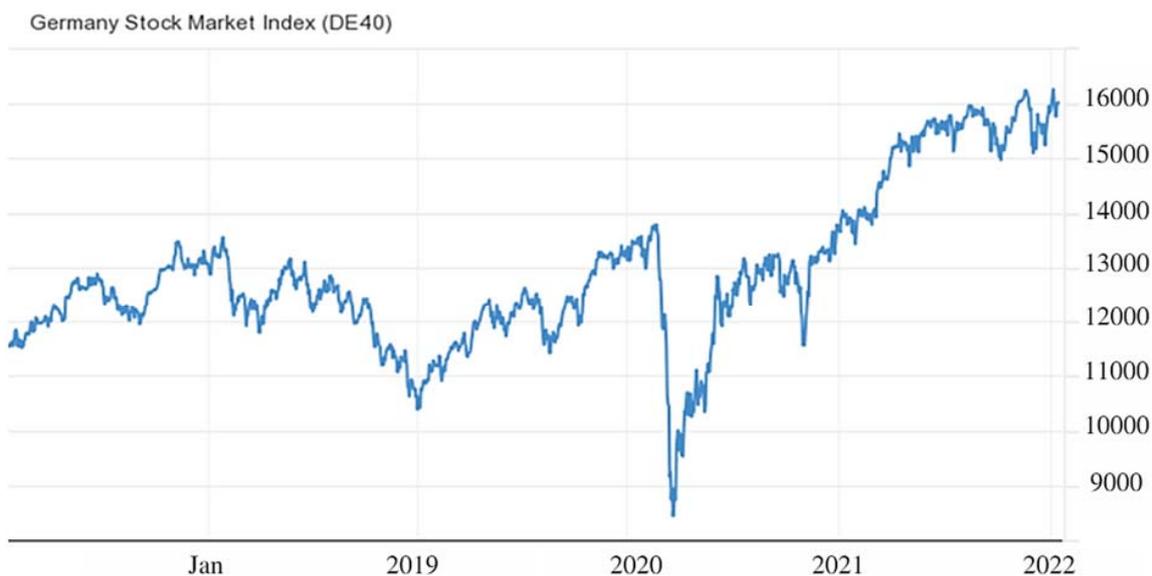

Рис. 1. Тижнева динаміка індексу DAX, 2017–2022 рр.

Джерело: [4]

мічних криз 2008–2009 та 2014–2015 рр., де показник досяг свого піку в розмірі понад 13 тис євро на початку 2018 р. Але наслідки торгової війни США та Китаю позначилися навіть на економіці Німеччини, яка на той час зазнала рецесії та спаду обсягів експорту з країни.

Вибори нового президента США, а також загострення конфлікту між країнами змусили інвесторів турбуватися, що знизило обсяги інвестування в розвинені країни [7].

Наприкінці 2019 р. світове суспільство приголомшила новина про невідомий вірус, що призвело до локдауну в більшості країн, зокрема і в Німеччини. Як відомо, очікування та страх учасників ринку мають найсильніший вплив на сам ринок. Це і сама зупинка виробництва та закриття великої кількості підприємств викликало різке падіння всіх фондових показників, починаючи із середини лютого і досягаючи нижньої точки у середині березня. Німецький індекс DAX знизився до ціни нижче за 9 тис євро за одиницю. Зараз знову спостерігаємо тенденцію до зростання, не враховуючи відносно незначні зниження ціни. Нині індекс перейшов позначку у 16 тис євро.

Французький індекс CAC 40 хоча і містить у собі більше компаній, його вартість у два рази менша за німецький індекс DAX. Але все одного варто розглянути, наскільки ситуація відрізняється від німецького DAX.

Динаміка цього показника досить схожа з динамікою попереднього, що зумовлено близьким географічним розташуванням, масштабною та значимістю економік у Європі, а також стабільністю та надійністю країн на світовій арені. Наприкінці 2018 р. бачимо невелике зниження вартості індексу, а 2020 р. падіння було значнішим – із 6 до

4 тис євро. Нині показник перевищив позначку 7 тис євро.

Останнім із трійки представлених європейських індексів буде індекс на Варшавській біржі – WIG20. Його вартість є найнижчою з наведених вище варіантів через використання національної валюти Польщі – злотого.

Примітним у даній динаміці індексу є те, що в період 2020 р. було два значні падіння ціни через коронавірус. Перше падіння пояснюється різким закриттям виробництва та кордонів більшості країн на початку пандемії, друге падіння зумовлене третьою хвилею розповсюдження вірусу у Польщі. Якщо розглядати більш детально, можна побачити невеликий вплив другої хвилі вірусу на індекс, яка також принесла зниження ціни. Як уже згадувалося раніше, Польща – країна, яка найкраще в Європі впоралася з COVID-19 на даний момент, і деякі показники перевищують докризові. Наведений індекс нині тримається в межах 2–2,5 тис злотих.

Неможливо не відзначити той факт, що Польща – одна з небагатьох країн, що зберігла свою національну валюту. Тобто за значних відтоків інвестицій у країну національна валюта девальвуватиме, що негативно відобразиться на економіці країни [9].

Нижче на графіку (рис. 4) представлено всі три європейські індекси та їхні темпи зростання за останні п'ять років (із 2017 по 2022 р.).

За рахунок близького географічного розташування всі три показники мають майже однакову тенденцію до зростання та однакову волатильність на світові події, очікування учасників ринку тощо. Хоча варто зазначити, що польський індекс WIG20 є найчутливішим до змін. Можна побачити,

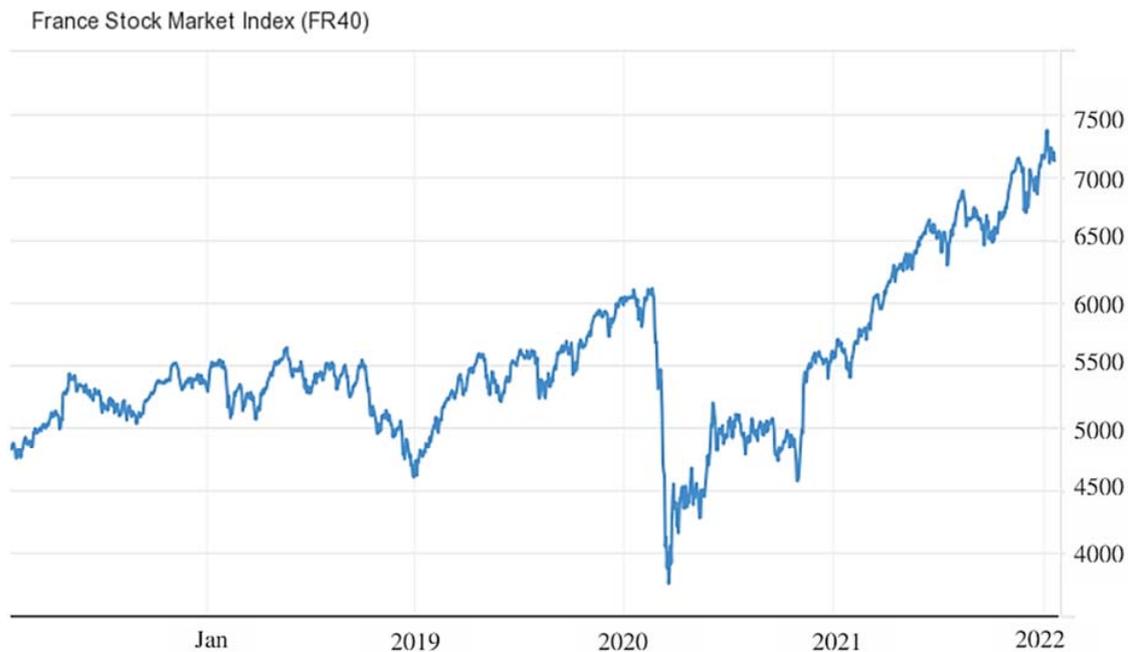

Рис. 2. Тижнева динаміка індексу САС, 40 2017–2022 рр.

Джерело: [4]

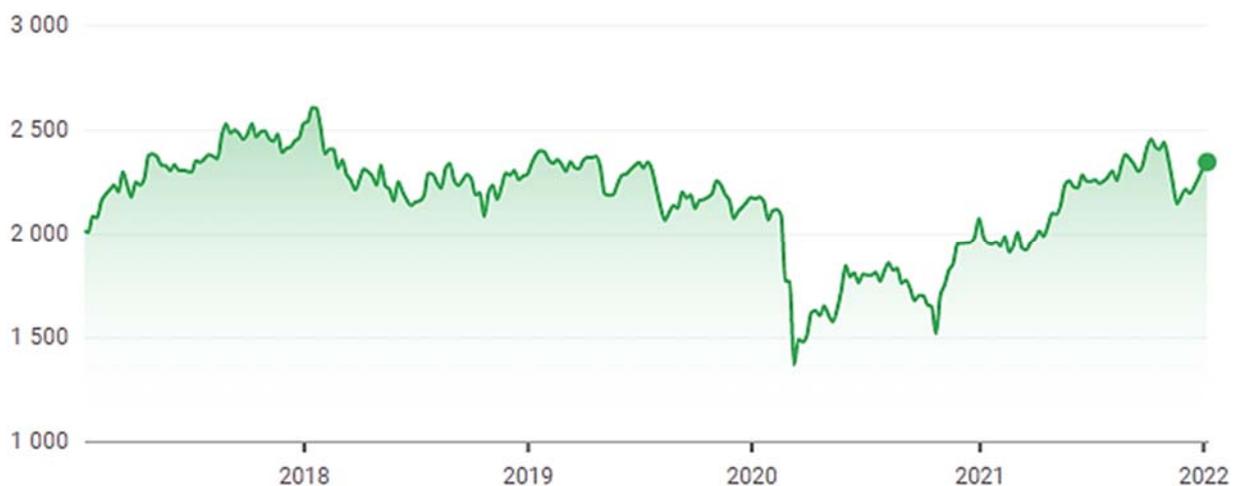

Рис. 3. Динаміка індексу WIG20, 2017–2022 рр.

Джерело: [5]

як із 2020 р. він упав більше, ніж інші, а також темпи його зростання з того моменту менші. Тоді як до середини/кінця 2018 р. зростання було вище, ніж у Німеччині та Франції. За весь аналізований період (із 2017 р.) САС 40 виріс більше за всіх – на 44,5% та WIG20 – найменше, лише на 13,66%.

Український індекс PFTS є найдешевшим у номінальному вираженні. Як уже згадувалося раніше, у країні не так багато акцій, що котируються на українській біржі. Також варто враховувати той факт, що українська гривня є досить волатильною та нестабільною. Політична ситуація в країні також бажає залишатися кращою, що дуже впливає на бажання інвесторів та їхню впевненість в інвесту-

ванні в українську економіку. ESG-політика в Україні не є достатньо розвинутою, компанії самостійно її впроваджують, а важливість даного фактору у загальній системі розвитку компаній дуже недооцінена в Україні. Можна припустити, що в наступні п'ять років тенденції стрімкого розвитку «зелених» інвестицій не варто очікувати.

Варто зазначити, що в 2018 р. спостерігалось різке зростання вартості індексу через зростання вартості акцій деяких компаній, а наприкінці 2019 р. – традиційний спад через світову кризу. Важливо наголосити, що український індекс є найменш вола тильним, і в 2020 р. його мінімальна ціна була трохи вищою за 500 грн. Далі він трохи зріс, настав період, коли ціна не змінювалася, і

Рис. 4. Темпи росту індексів CAC 40, DAX, WIG20 у період 2017–2022 рр.

Джерело: [4]

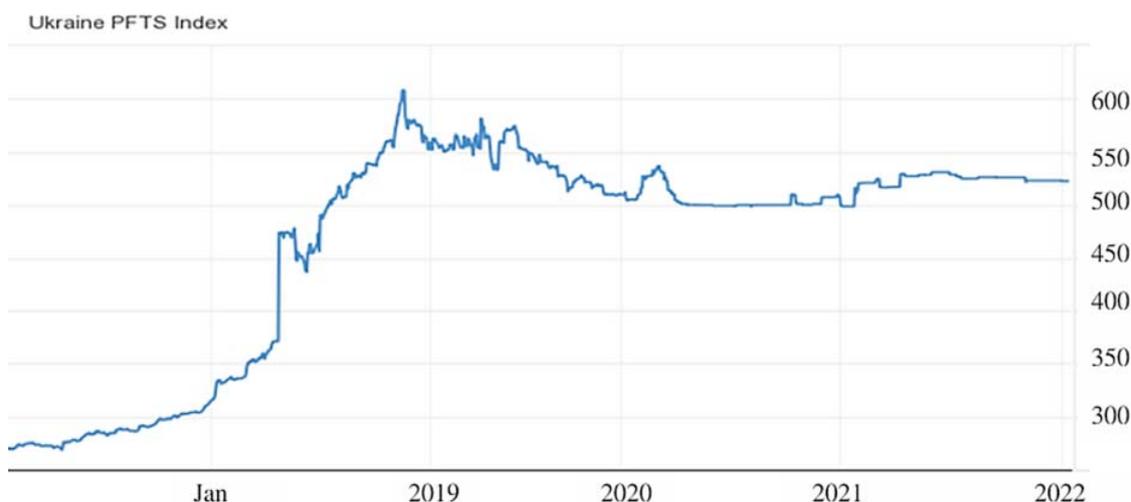

Рис. 5. Динаміка індексу PFTS, 2017–2022 рр.

Джерело: [4]

з 2021 р. спостерігається стабільне та повільне зростання вартості, яке на даний момент дає ціну понад 500 грн.

Висновки з проведеного дослідження.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що провідні фондові ринки Європейського Союзу поки досить успішно долають кризові явища, які пов'язані зі світовою пандемією COVID-19. При цьому серед досліджених країн за період із 2017 по 2022 р. найбільше зростання було зафіксовано на фондових ринках Франції та Німеччини, найменше – у Польщі. Більш високі темпи зрос-

тання фондових показників Франції та Німеччини пов'язані з політикою Європейського центрального банку, якій, як і Федеральна резервна система США, на час світової пандемії суттєво збільшив пропозицію грошової маси, що і призвело до зростання біржових цін на майже всі активи, включаючи цінні папери.

Результати проведеного аналізу свідчать про те, що український фондовий ринок розвивається повільно, але впевнено. Лише за останні п'ять років PFTS зріс удвічі за рахунок зростання акцій більшості компаній індексу. Вагомим позитив-

ним кроком у розвитку національного фондового ринку стало ухвалення нормативної бази щодо цінних паперів ЄС в Україні. Це є суттєвим стимулом для подальшого розвитку фондового ринку України та його інтеграції в європейські фінансові структури.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Якубовський С., Шендерова А. Аналіз динаміки регіональної та галузевої торгівлі України з країнами ЄС. Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021. С. 50–52.
2. Börse Frankfurt – Frankfurt Stock Exchange. URL: <https://www.boerse-frankfurt.de/en> (дата звернення: 08.01.2022).
3. Euronext Paris. URL: <https://www.euronext.com/en/markets/paris> (дата звернення: 08.01.2022).
4. Trading Economics Data. URL: <https://trading-economics.com/> (дата звернення: 08.01.2022).
5. Google Finance Data. URL: <https://www.google.com/finance/quote/WIG20:WSE?sa=X&sqi=2&ved=2ahUKEwiRqoKCzbD1AhWSA2MBHcJ0ACAQ3ecFegQIFBAc&window=5Y> (дата звернення: 08.01.2022).
6. Шендерова А., Алексеєвська Г. Економічне становище Польщі в умовах пандемії. Рига, 2021. С. 202–205.
7. Якубовський С., Шендерова А. Трансформація платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції Китаю за 2016–2020 рр. Одеса : Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій, 2021. С. 31–36.
8. Савченко М., Луштейн К., Пльонсак А. Інтеграція України до ринку цінних паперів Європейського Союзу. Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2021. С. 168–178.
9. Rodionova T., Yakubovskiy S., Kyfak A. (2019) Foreign capital flows as factors of economic growth in Bulgaria, Czech Republic, Hungary and Poland. URL: <https://doi.org/10.5430/rwe.v10n4p48>.

REFERENCES:

1. Yakubovskiy S., Shenderova A. (2021) Analiz dynamiky rehional'noyi ta haluzevoyi torhivli Ukrayiny z krayinamy Yevropeys'koho Soyuzu [Analysis of dynamics of Ukraines regional and industrial trade with EU countries]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv, Educational and Scientific Institute of International Relations, Jean Monnet Center of Excellence, pp. 50–52. (in Ukrainian)
2. Börse Frankfurt – Frankfurt Stock Exchange. URL: <https://www.boerse-frankfurt.de/en> (дата звернення 08.01.2022)
3. Euronext Paris. URL: <https://www.euronext.com/en/markets/paris> (accessed 01 January 2022).
4. Trading Economics Data. URL: <https://tradingeconomics.com/> (accessed 08 January 2022).
5. Google Finance Data. URL: <https://www.google.com/finance/quote/WIG20:WSE?sa=X&sqi=2&ved=2ahUKEwiRqoKCzbD1AhWSA2MBHcJ0ACAQ3ecFegQIFBAc&window=5Y> (accessed 08 January 2022).
6. Shenderova A., Alekseevska H. (2021) Ekonomichne stanovyshche Pol'shchi v umovakh pandemiyi [The economic situation of Poland during the pandemic]. Riga: International Scientific Conference, pp. 202–205. (in Ukrainian)
7. Yakubovskiy S., Shenderova A. (2021) Transformatsiya platizhnoho balansu i mizhnarodnoyi investytsiynoyi pozytsiyi Kytayu za 2016–2020 [The balance of payments and the international investment positions transformation of China in 2016–2020]. Odesa: Black Sea Research Institute Of Economics And Innovation, pp. 31–36. (in Ukrainian)
8. Savchenko M.; Lushtei K.; Plonsak A. (2021) Integration of Ukraine into European Union securities market. Ternopil: Ternopil Ivan Puluj National Technical University, pp. 168–178. (In Ukrainian)
9. Rodionova T., Yakubovskiy S., Kyfak A. (2019) Foreign capital flows as factors of economic growth in Bulgaria, Czech Republic, Hungary and Poland. URL: <https://doi.org/10.5430/rwe.v10n4p48>.